

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

§. I. An legitima Possessio in materia Justitiæ sit sufficiens titulus deponendi Conscientiau[i] Dubiam?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

latim omnia dubia de rebus Moralibus occurrentia veller excutere, & quia ratione quodlibet sit deponendum, disquirere. Nam & hinc, si in ulla re alia, singularia sunt infinita. Qua propter presenti me instituto arbitrabor fecisse satis, si communia principia & regulas Dubiam Conscientiam deponendi in medium ad ductas breviter stabilivero, idque ita præstitero, ut casuum particularium fuisse immemor nemini videri possim.

§. I.

An legitima Possessio in materia Justitiæ sit sufficiens titulus deponendi Conscientiam Dubiam?

SUMMARIUM.

1. *Que requirantur ad dubium speculativum practicè deponendum?* 2. *Explicatur natura Possessionis.* 3. *Statuitur, & probatur sententia affirmativa.* 4. *Ratio a priori, ob quam in dubio sit melior conditio possidentis.* 5. *Argumenta Sententia contraria.* 6. *Solvuntur.* 7. *Quando, & quomodo legitimus possessor in dubio rem possessam licitè retinere possit?* 8. *Possessor, cujus culpâ accidit, ne compareat verus dominus, tenetur rem possessam restituere. Probabilitas opinionis contraria.* 9. *Quomodo se debeat gerere vendens, vel donans alteri rem dubij juris?* 10. *Hæc regula: in dubio est melior conditio possidentis, perperam restringitur ad solum forum externum.*

I. **T**homas Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 10. n. 7. & 8. Ad dubium speculativum practicè deponendum duo requirit Primum est: ut sufficiens diligentia ad vincendum dubium fuerit adhibita. Est autem sufficiens diligentia non solum ea, quæ in se vincendo dubio, & inveniendæ veritati par est, sed & illa, quæ in subitis negotijs, ubi non vacat rationes utriusque partis operosius expendere, hinc & nunc est possibilis. Nam sæpè contingit, ut in repentino casû particularis occursum intellectum statim in alteram

rutram partem contradictionis determinari oporteat, & non possit omnis diligentia moraliter possibilis in inquisitione veritatis adhiberi. In quo eventu sufficit, si tanta adhibeatur, quantam & loci & temporis opportunitas adhiberi permittit. Secundum est rationale motivum variandi practicè speculativum dubium, vel etiam iudicium, quod adhibita diligentia sufficienti nequit expelli. Quæritur itaque in præsentem, utrum ejusmodi motivum, & iusta causa variandi ac deponendi practicè dubium speculativum infra materiam iustitiæ sit possessio? V.G. dubitas, an fundus, quem legitimè possides, sit tuus, an alterius? adhibitaque serietà, ac diligenti veritatis inquisitione in neutram partem te potes resolvere. Quæritur, an ob titulum possessionis, quo gaudes, possis prudenter iudicare, fundum esse tuum, eumque licitè retineas?

II. Definitur autem Possessio à Jurisperitis, quòd sit *detentio rei corporis, & animi, jurisque adminiculò suffulta*. Possessio ut sit legitima, præter voluntariam detentionem rei tanquam suæ requirit imprimis bonam fidem: quæ aliud non est, quàm credulitas, sive existimatio, qua quis prudenter sibi persuadet, rem, quam possidet, esse suam, vel saltem non alienam. Deinde iustum titulum, quales sunt donationis, emptionis, hæreditariæ successiois &c. Porro dicta credulitas in initio possessionis debet esse positiva, ita ut capiens possessionem prudenter sibi persuadeat, se rem iustò titulò tanquam suam possidere: si enim tunc dubitat, an non fortè sit res aliena? evadit malæ fidei possessor, & tenetur ad restitutionem: veluti docet cum communi DD. Clariss. P. Paul Mezger *tomo. 2. tract. 5. Diss. 12. a. 2. §. I. n. 1.* Dubium tamen invincibile cæpta jam legitimè possessione exortum non tollit, aut interrumpit bonam fidem, & ad ejus continuationem sufficit, si non constet, rem esse alienam. Videatur
Castro-

Castropalao *Disp.* 3. *pu.* 2. *n.* 6. Neque enim semper illa omnia, quæ sunt necessaria, ut res incipiat, sunt etiam necessaria, ut suum esse continuet. Hoc patet in rebus naturalibus, ubi sæpè requiritur quædam actio, conditio, vel dispositio, ut effectus incipiat existere, quæ non requiritur, ut pergat existere. His positis.

III, Dico. Legitima possessio in materia justitiæ est sufficiens titulus ad dubiam Conscientiam practicè deponendam, rei que quam quis possidet, retentionem, usumque honestandum. Ita adversus Adrianum, Sotum, Arragonium, Martinum de Ledesma relatos à Castrop. *n.* 2. & 3. docent communiter omnes. Prob. Primo. *In pari delicto & causa melior est conditio possidentis*, ait *reg.* 65. *juris in 6.* atqui possidens, & non possidens versantur in pari causa, dubii videlicet juris, quod non magis uni favet, quàm alteri: ergo melior est conditio possidentis. Atqui non esset melior, si cedere re possessa, eamque dividere in conscientia teneretur. Ergo licitè illam retinet, nec eam dividere tenetur. Prob. Secundo. Nemo iudicum in foro externo possidentem condemnaret ad se spoliandum possessione ob dubium, an res possessa sit illius, vel alterius: ergo nec in foro interno ad hoc est obligandus. Ant. est certum. conseq. prob. tum, quia idem iudicandum est in fori utriusque tribunalibus, quando externum non nititur præsumptione, quam in foro interno constet esse falsam: ut tradunt communiter DD. atqui tali præsumptione hic minimè nititur: quia supponimus, eadem omnia in utroque foro constare. Tum, quia utique Iudex fori externi rectam & iustam ferret sententiam in casu nostro pronuntians, possidentem non esse obligatum, ut se spoliet re illa, quam possidet: ergo etiam possidens rectum, justumque iudicat, & facit, dum iudicat, rem esse retinendam in dubio, eamque retinet. Prob, tertio. Quando jura par-

ium sunt obscura, reo potius favendum est, quàm actori. Atqui jura partium in dubio sunt obscura; ergo in dubio reo potius favendum est, quàm actori. Sed reus est possidens, actor est non possidens; ergo possidenti potius favendum est, quàm non possidenti. Atqui non faveretur possidenti, si rem possessam teneretur tradere non possidenti: ergo tradere non tenetur. Ergo recte m, & justum est, ut retineat.

IV. Cæterum ratio, ob quam in pari causa fit melior conditio possidentis, hæc est potissima à priori. Ille est melioris conditionis præ altero, qui simpliciter habet jus majus ad rem illam, de cujus dominio dubitatur: atqui possessor simpliciter habet jus majus, quàm non possessor; ergo possessor est melioris conditionis, quàm non possessor. mai. est certa. mi. prob. Possessor, & non Possessor in hoc sunt pares, quod utrique faveat æqualiter jus dubium dominii, neutri magis, neutri minùs: cum sit æqualis pro utroque dubitandi ratio. Titulus tamen, atque jus certum possessionis faveat soli possessori; ergo possessor simpliciter habet jus majus, quàm non possessor. conseq. patet. nam ipse præter jus dubium dominii vel proprietatis, quod etiam competit non possessori, habet insuper titulum, atque jus certum possessionis: sed hoc est simpliciter habere jus majus; ergo. Porro cum non sit æquum, privari possessorem hoc certo titulo ac jure per jus dubium competitoris, quod ipsi æquè faveat, fit, ut non solum in foro externo sit melioris conditionis, quàm non possessor, & præsumatur esse rei dominus, sed etiam in foro interno Conscientiæ, cujus judicium non debet esse aliud à judicio fori externi, quamdiù non constat, præsumptionem, qua nititur, esse falsam. Itaque fundi possessor, si post diligentem veritatis inquisitionem adhuc dubitet, an fundus sit suus, vel alterius? prudenter per similem discursum Conscientiam dubiam deponit: *Illam rem licite*

rete-

retineo, eaque justè utor, cujus præsumor esse dominus, & in cujus dubio jure melioris sum conditionis, quàm omnis alius competens: sed ego ob legitimam possessionem præsumor esse dominus hujus fundi, & sum melioris conditionis, quàm omnis alius competens; ergo hunc fundum licitè retineo, eoque justè utor.

V. Oppositæ sententiæ fundamenta sunt. Primum. Possessor dubitans, an res sit sua, vel alterius, exponit se periculo utendi re aliena, si illam durante tali dubio retinere, vel alienare velit: ergò nec licitè retinere, nec illa uti potest. Secundum. Is, qui non est possessor, habet idem, & æquale jus dubium proprietatis, quod possessor dubitans: ut ergo possessor servet æqualitatem, tenetur rem cum non possessore dividere. Tertium. Sequeretur, conjugem quoque dubium de valore matrimonii posse hoc uti, debitumque non solum reddere, sed etiam petere: si & ipse (quod supponitur) esset in possessione. Sed conseq. est contra *c. Dominus. de secund. nupt. & c. inquisitioni. de sent. Excom.* ergo. Quartum. Tutius est, & à periculo peccandi remotius restituere, quàm retinere rem dubiam: ergo possessor dubitans debet illam restituere. nam in dubio tutior pars est eligenda per *c. juvenis. de sponsal. & c. ad audientiam. de homicidio.*

VI. Ad Primum Respond. dist. Ant. exponit se periculo materialiter utendi re aliena, conc. periculo formaliter utendi re aliena, neg. habet enim, ut vidimus, motivum sufficiens practicè judicandi, rem esse suam. Adde, quòd dubium invincibile, in quo versatur, æquivalet ignorantia invincibili: ergo sicut cum tali ignorantia inculpate & citra periculum formaliter peccandi quis retinet rem alienam, ita etiam cum dubio speculativo practicè deposito. Ad secundum Respond. possessorem præter jus dubium proprietatis etiam habere jus certum possessionis, quo non possessor caret: & ideò ejus conditionem esse meliorem, ac
inæ-

inæqualem, si comparatur cum conditione & jure non possidentis, Quare neg. conseq. & suppositum æqualitatis. Ad Tertium Respond. cum Th. Sanchez *lib. 2. de matrim. Disp. 41.* Laymanno *lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 3. n. 24.* & communiori DD. conc. seq. de dubio invincibili, & dico, citata CC. loqui in casu, quo pars dubitans non possidet bona fide: vel quia matrimonium jam ab initio contraxit in dubio de ejus valore (quæ solutio valet ad *c. Dominus*) vel quia post dubium exortum diligentia sufficiens ad illud deponendum (quod valet ad *c. inquisitioni*) nondum fuit adhibita. Ubi meritò prohibet Pontifex, ne petatur debitum, donec veritas investigetur accuratiùs. Ad Quartum dist. Ant. tutius est restituere, quàm retinere rem dubiam, est tutius comparative conc. adversative (nempe in dubio speculativo, & invincibili) neg. Ant. & neg. conseq. De sensu mox datæ distinctionis, & celebris effati: *In dubiis tutior pars est eligenda*, brevè dicemus plura. Jam habe

VII. Corollarium I. Qui legitimè rem aliquam possidere incepit, postea verò in continuatione possessionis dubitat, an sit sua, vel alterius? tenetur sufficienti diligentia inquirere certum dominum. quem si invenire non possit, dubiùmque maneat invincibile, rem possessam licitè non solum retinebit, sed etiam alienabit, & absument. Quòd si deinde verus dominus comparuerit, id solum tenetur restituere, quod adhuc exstat; vel quantum exinde factus est locupletior. Ita communis DD. apud Bossium de *Consc. dub. parte. 2. tit. 1. §. 50. n. 1832.* Sanchez. *lib. 2. de matrim. disp. 41. n. 12.* apud Laym. *loc. cit. n. 21.* Ratio est; quia possessor ultra jus dubium proprietatis, quod est ei commune cum non possidente, habet insuper jus certum possessionis, quo spoliari non potest citra injustitiam, éstque sufficiens titulus ad Conscientiam dubiam practicè deponendam, remque, de cujus domi-

dominio dubitatur, retinendam. Atque hinc sequitur, non possidentem, si durante tali dubio, ante sententiam iudicis auferat rem legitimo possessori, injustum huic damnum inferre, tenerique ad integram restitutionem ejus. Doctrina hujus Coroll. etiam vera est, licet diligenter inquisito, & non invento certo domino, possessor magis inclinatur ad iudicandum; immò speculative probabilius iudicet, rem esse alienam, modò de hoc non sit moraliter certus. Sanchez. *lib. 1. Decal. cap. 10. n. 9.* Laym. *loc. cit.* Castrop. *ubi supra n. 11.* & apud ipsum Salas, & Vasquez, Ratio est: quia certa, & legitima possessio præponderat omnibus argumentis incertis, & non convincentibus in contrarium.

VIII. Corollarium II. Siquis in initio possessionis speculative dubitet, aut in continuatione possessionis orto tali dubio, num res sit sua, omittat debitam diligentiam inquirendi veritatem, & hac ratione sit in causa, ne compareat verus dominus, teneatur ad restitutionem rei pro quantitate dubij. Ita communis sententia. Castrop. *n. 8.* Clariss. P. Paulus Mezger *ubi supra. §. 3. n. 9.* Ratio est: quia propter ejusmodi dubium in initio, talemque negligentiam vincendi dubium in continuatione possessionis constituitur malæ fidei possessor. Dixi autem *pro quantitate dubij*; quia, ut notat Laym. *n. 22.* cum non sit certus de vero domino, retinet adhuc jus dubium in ea re, adeoque non obligatur ad restituendum, nisi secundum proportionem dubij juris, quod alter habere videtur. Verùm Bonac. *Disp. 1. de Contract. q. 2. puncto 2. n. 8.* existimat, talem, si bona fide inchoavit possessionem, non teneri ad ullam restitutionem. Ratio est: quia licet peccaverit non inquirendo verum dominum, est tamen dubius, an hac sua negligentia damnum alteri intulerit: cum non sit certum, an revera fuerit causa, quòd dominus non comparuerit. Atqui dubius de damno illato non est obligandus ad certam restitutionem; ergo &c. Videtur

M

hæc

hæc sententia probabilis : quamvis prior in praxi sit tutior. Illam tenet etiam Castrop. n. 9. Rebellus alios referens apud Bonac. loc. cit. Sporer tractat. 1. Prooem. cap. 1. sect. 4. §. 3. n. 76.

IX. Corollarium III. Venditor rei sub ejusmodi dubio bona fide possessæ tenetur de hoc dubio monere emptorem : similiter donator donatarium, quando adest moralis spes, fore, ut verus dominus compareat. Ratio est : quia aliequin venditor exponit eminentem periculo rem emptam comparente legitimo domino amittendi. Immò cognito tali dubio emptor vel omninò non emeret, vel minori pretio emeret. Sayrus lib. 10. clau. reg. tract. 2. c. 3. n. 29. Castrop. n. 13. Pariter donatarius si rei statum edocetur, eam fortè non acceptaret, propter periculum damni, quod inde sequi timeret. Boss. loc. cit. n. 1859. Volunt præterea, ut venditor sit obligatus ejusmodi rem vendere minoris. Ratio est : quia vendit rem vitiosam, & oneratam periculò, ne verus dominus compareat, eamque sibi vendicet. Tambu. lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 6. n. 6. Dixi autem, quando adest moralis spes &c. Nam si venditor sit moraliter certus, alium dominum non compariturum, ab utroque memorato onere liberatur. Quia jam nec emptor, nec donatarius morali periculo alicujus damni exponitur.

X. Corollarium IV. Hæc regula : *in dubio melior est conditio possidentis*, non tantum habet locum in foro externo, sed etiam in foro interno Conscientiæ. Et consequenter legitimus possessor in dubio, quod adhibita sufficienti diligentia vincere non potuit, rem possessam tutâ Conscientiâ retinet, alienat vel absomit. Sayrus lib. 1. clau. c. 13. n. 14. Clariff. P. Paulus Mezger loc. cit. n. 7. cum communi DD. contra Prosperum Fagnanum, qui ad cap. ne imitaris n. 191 & 195. eam regulam limitat ad solum forum externum. Ratio Corollarij ex dictis est : quia iudicium fori externi, quando non nititur falsa præsumptione, non discrepat à iudicio

dicio fori interni, & consequenter possidens nanciscitur jus in Conscientia. Hoc sanè non modò communis DD. sententia comprobatur, sed insuper praxis quotidiana fidelium. Nemo siquidem bonæ fidei possessor, postquam rei dubiæ dominum diligenter inquisivit, nec invenit: vel causam in judicio fori externi contra competitorem obtinuit, existimat, se esse nihilominus obligatum in Conscientia ad cedendum re illa competitori, vel ad eam dividendam: quorum tamen alterutrum facere omnes tenerentur, si vera esset sententia Fagnani: quippe cum nec judicium fori externi, nec illa regula, quòd in dubio melior sit conditio possidentis, quemquam præstaret in foro Conscientiæ securum, sed unicè ista: in dubio tutior pars est eligenda. In hoc tamen conveniunt DD. apud Bossium ubi *suprà n. 1856.* possidenti bona fide rem dubiam, esse abstinendum ab ejus usu, & alienatione, quamdiu durat veritatis investigatio; nisi fortè paratus sit solvere pretium illius usûs, deductis expensis, invento domino, qui hoc pacto non esset amplius rationabiliter invitus ob usum suæ rei. Licet interim hanc retinebit possessor per modum depositarij, de qua retentione similiter dominus non potest esse invitus: quippe cujus negotium utiliter geritur.

§. II.

An etiam extra materiam Justitiæ in dubio sit melior conditio possidentis?

SUMMARIUM.

11. *Possessio etiam reperitur extra materiam Justitiæ, ita tamen, ut sit debita titulò Justitiæ.* 12. *Statuitur nostra sententia, & probatur primo ex paritate possessionis in materia Justitiæ.* 13. *Secundo ex defectu obligationis, qui est in lege dubia.* 14. *Depellitur quedam replicatio.* 15. *An nostra sententia etiam procedat in dubio homicidij & irregularitatis?* 16. *Titulus possessionis*